

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Zachycovač má podélný tvar a nese zdobení rytými cikcaky. Rozm.: délka 4,5 cm (Obr. 13: 12). Datace: B1c, B2a (Tejral 1983, 90, Abb. 11; 2001, 204–205).

Bronzové kroužky (předměty č. 3–5) a dlátkovitý předmět (předmět č. 1/bez bližší lokace) mohou náležet i do jiných období pravěku, případně do středověku. Nálezy získané z polohy „Za mlýnem“, „Prosiměřice I“ odpovídají již dříve zjištěnému datování (Jílek 2007, 177).

Dokumentace materiálu byla podpořena B. Komoróczyem (Archeologický ústav AV ČR Brno, v. v. i.) v rámci grantového projektu GA ČR 1054. Kresba artefaktů: L. Dvořáková.

Jan Jílek

Literatura

- Almgren, O. 1923:** *Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzial-römischen und südrussischen Formen.* Mannus-Bibliothek Nr. 32, Leipzig.
- Andrzejowski, J. 1998:** *Nadkole 2. A cemetery of Przeworsk culture in eastern Poland.* Monumenta archaeologica barbarica tom. V. Kraków.
- Beninger, E., Freising, E. H. 1933:** *Die Germanische Bodenfunde in Mähren.* Reichenberg.
- Droberjar, E. 1997:** *Studien zu den germanischen Siedlungen der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren.* Fontes Archaeologici Pragenses 21. Prague.
- Exner, K. 1941:** Die provinzialrömischen Scheibenfibeln der Rheinlande. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 29, 1939, 31–121.
- Jílek, J. 2007:** Nové nálezy z doby římské z Prosiměřice (okr. Znojmo). *Jižní Morava* 43 (46), 169–182.
- Kolník, T. 1965:** K typologii a chronologii niektorých spôn z mladšej doby rímskej na juhozápadnom Slovensku. *Slovenská archeológia* 13, 183–230.
- Kubín, P. 2002:** Římskoprovinciální spony starší doby římské z Moravy a naddunajské části Dolního Rakouska. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Ústav pro klas. archeologii FF KU). Praha.
- Mačzyńska, M. 2001:** Das Verbreitungsbild der Fibel A 67/68 und A 68 im Barbaricum. *Slovenská archeológia* 49, 165–179.
- Pernička, R. M. 1966:** *Die Keramik der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren.* Spisy univerzity J. E. Purkyně v Brně-filosofická fakulta 112. Brno.
- Pernička, R. M. 1969:** Die Forschungen in Prosiměřice (Kreis Znojmo) in den Jahren 1956 und 1957–Fundbericht. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, řada E* 14, Brno, 125–179.
- Pernička, R. M. 1970:** Nálezy z doby římské na lokalitě Prosiměřice II. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, řada E* 15, Brno, 103–115.
- Peškař, I. 1972:** *Fibeln aus der römische Kaiserzeit in Mähren.* Praha.
- Rybová, A. 1980:** Plotišť nad Labem. Eine Nekropole aus dem 2.–5. Jahrhundert u. Z. II. Teil. *Památky archeologické* 71/1, 93–224.
- Tejral, J. 1960:** Sídlištní objekt z mladší doby římské v Prosiměřicích, okr. Znojmo. *Přehled výzkumů* 1959, Brno, 87–93.
- Tejral, J. 1983:** Mähren und die Markomannenkriege. *Slovenská archeológia* 31, 85–120.
- Tejral, J. 2001:** Die germanische Silberfibel von Mušov und ihr archäologisch-historisches Umfeld. *Slovenská archeológia* 49, 203–247.
- Tejral, J. 1998:** Die Besonderheiten der germanischen Siedlungsentwicklung während der Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit in Mähren und ihr Niederschlag im archäologischen Befund. In: A. Leube (ed): *Haus und Hof im östlichen Germanien.* Universitätsforsch. zur prähistorischen Arch. 50, Schriften zur Archäologie der germanischen und slawischen Frühgesch. 2. Bonn, 181–207.
- Tejral, J. 2006:** Die germanische Giessereiwerkstatt in Pasohlávky (Bez. Břeclav). Ein Beitrag zur Frage der Fernhandels- und Kulturbeziehungen nach den Markomannenkriegen. *Památky archeologické* 97, 133–170.
- Zeman, J. 1961:** *Severní Morava v mladší době římské. Problémy osídlení ve světle rozboru pohřebišť z Kostelce na Haně.* Praha.

Resumé

Prosiměřice (district of Znojmo), “Za mlýnem“, „Prosiměřice I“, „Pod drubežárnou“, „Prosiměřice II“. Roman period. Settlement. Surface research.

A collection of bronze artifacts was found by a surface survey. The finds from location: “Za mlýnem“, „Prosiměřice I“ are dated back to phases B1c–C2. The belt-end fitting Raddatz O type from location: “Pod drubežárnou“, „Prosiměřice II“ is dated back to phase C1 (Rybová 1980, 167).

PŘÍBOR (K. Ú. PRCHALOV, OKR. NOVÝ JIČÍN.)

Jižní okraj katastru. Pozdní doba římská. Sídliště. Povrchový sběr.

Při prohlídce terénu v jižním sousedství zástavby Prchalova proběhl sběr na ploše, kde byly v minulosti získány a v literatuře prezentovány nálezy kladené do pozdní doby římské a začátku doby stěhování národů (Diviš, Kolbinger 2000). Nově získané střepy jsou velmi malé (průzkum se konal na poli se vzrostlou kukuřicí) a dovolují nanejvýš konstatovat, že v tomto místě (v okolí bodu 49°38'45.476"N, 18°7'13.293"E, WGS-84) lze potvrdit výskyt keramického materiálu ze závěrečných fází doby římské. Novou informací přináší jediný drobný zlomek z nádoby provinciálního původu, jehož vnější strana je pokryta žlutou glazurou a zdobena výzdobou provedenou radélkem. Je tak v tomto místě doložen import glazované provinciální keramiky, jaká se sporadicky objevuje na jihomoravských sídlištních pozdní doby římské (v poslední době např. Tejral 2008, 92, 93) až do prostoru Oderské brány.

Ondrej Šedo

Literatura

Diviš, J., Kolbinger, D. 2000: Sídliště z pozdní doby římské a stěhování národů v Příboře-Prchalově. *In: Formační zpravodaj, prosinec 2000. Česká archeologická společnost, pobočka pro severní Moravu a Slezsko. Kopřivnice–Hulín, 23–45.*

Tejral, J. 2008: Ke zvláštnostem sídlištního vývoje v době římské na území severně od středního Dunaje. In: E. Droberjar, B. Komoróczy, D. Vachútová (eds.): *Barbarská sídliště. Chronologické, ekonomické a historické aspekty jejich vývoje ve světle nových archeologických výzkumů.* Archeologie barbarů 2007. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 37. Brno, 67–98.

Resumé

Příbor (Kataster Prchalov, Bez. Nový Jičín). Auf der Fläche der Siedlung mit älteren Funden aus der späten römischen Kaiserzeit in Příbor-Prchalov wurde Keramik aus dieser Zeit und auch eine mit Glasur bedeckte Scherbe mit Rädchenverzierung identifiziert, die zu den spätesten Importen der glasierten provinzialrömischen Keramik ins Barbarikum gehört.

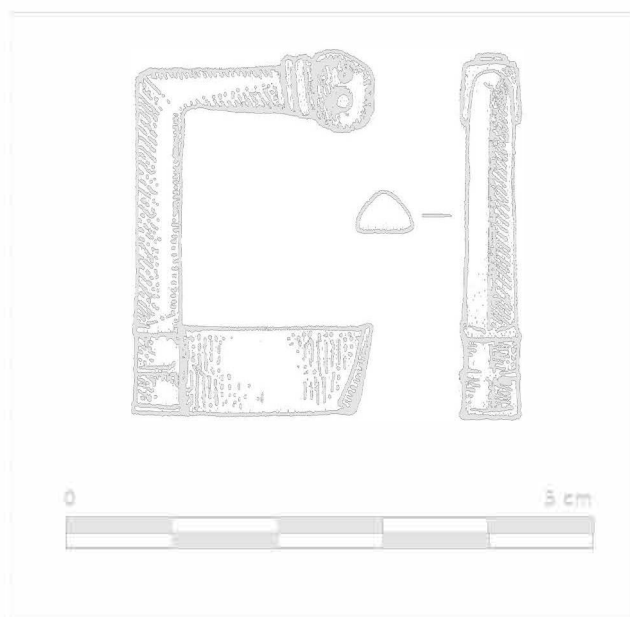
SLATINICE (K. Ú. SLATINICE NA HANÉ, OKR. OLMOUC)

„Trávníky“. Doba římská. Sídliště. Povrchový sběr.

V roce 2008 byla na katastru Slatinice na Hané získána s pomocí detektoru kovů bronzová kolínkovitá spona (Obr. 15), která byla předána do sbírek Vlastivědného muzea v Olomouci. Podle sdělení nálezce se lokalita nachází mezi dnešními obcemi Slatinice a Lutín, v prostoru nalevo od silnice (ve směru ze Slatinic do Lutína), nedaleko od místa, kde železniční trať přetíná místní potok. Poloha nálezce byla určena souřadnicemi: 49°33'45.353"N a 17°6'44.883"E. V blízkosti místa nálezce spony, mezi nádražím a východním okrajem obce (v trati „Padělky“) získal střepy z doby římské už A. Gottwald. V téže trati pak byla v roce 1971 při hloubení kanalizační rýhy zachycena oválná jáma, která obsahovala zlomky zvířecích kostí a germánskou keramiku (Dohnal 1971). Osídlení ze starší doby římské je na katastru Slatinic na Hané doloženo rovněž v trati „Zadní díly“ (Benninger, Freising 1933, 32–33; Dopita 1986, 13; Kalábek 2006, 444, obr. 4). Toto sídliště ovšem leží u západního okraje obce Slatinice.

Spona nalezená ve Slatinicích byla zhotovena z bronzu, dochovala se plochá hlavice, lučik trojúhelníkovitého průřezu je lomený do pravého úhlu, hraněná nožka je zdobená jednoduchým motivem v podobě tří příčných plastických žebříků. Zachoval se dlouhý zachycovač obdélníkovitého tvaru (délka 1,7 cm). Celková délka spony činí 3,3 cm.

Kolínkovité spony náleží 9. sérii V. skupiny ●. Almgrena, který počátky jejich užívání kladl do doby těsně před polovinou starší doby římské (Almgren 1923, 64). Oblast výskytu těchto spon v Evropě zahrnuje celou

Obr. 15: Kolínkovitá spona ze Slatinic. Kresba: I. Hradilová. Abb. 15: Die Kniefibel aus Slatinice. Zeichnung: I. Hradilová.

labskogermánskou sféru (Tejral 1993, 433), nejvíce byly rozšířeny v dolním a středním Polabí, odkud pronikaly do Čech; nálezy z Podunají jsou potom méně četné (Peškař 1972, 89). Nejintenzivněji byly používány v mladší fázi starší doby římské a na základě společného výskytu s dvojdílnými sponami samostřílové konstrukce je potvrzeno jejich přežívání i do mladší doby římské (Peškař 1972, 90; Gupte 1998, 209–210). Nečetné moravské nálezy kolínkovitých spon zastupuje exemplář pocházející pravděpodobně z rozrušeného žárového hrobu v okolí Kyjova, který byl díky analogickému exempláři (typ O 17) z Thorsbergu (Raddatz 1957, 83, Abb. 1) datován do mladšího úseku fáze B2 až počátku fáze C1, tedy do závěru 2. století (Peškař 1972, 90). Námí sledovaná spona ze Slatinic má však nejbližší analogii v poněkud mladší sponě pocházející z neznámé lokality na Moravě (Peškař 1972, 90, Tf. 15: 2). Odpovídá jí svými rozměry, výrazným pravouhlým zalomením, trojúhelníkovitým průřezem lučíku a rovněž tvarem zachycovače, jistý rozdíl lze spatřovat pouze ve výzdobě nožky. Zmínovaný exemplář z neznámé lokality na Moravě je téměř totožný se sponou vyzvednutou z kostrového hrobu v Řepově v Čechách (Turek 1934–1935, 116–117, obr. 4, 5, 6; Svoboda 1948, 80, obr. 8: 4). S ohledem na svou výzdobu a tvar zachycovače byly obě spony datovány na počátek 3. století (Svoboda 1948, 80; Peškař 1972, 91), toto časové zařazení platí rovněž pro námí sledovaný exemplář ze Slatinic. Nedávno byly dva fragmenty typologicky stejných kolínkovitých spon získány prospekci s pomocí detektoru kovů v Božicích v trati „Mokřidla“, okr. Znojmo (Jílek 2008, 338, obr. 4 a 5).

Zuzana Loskotová

Literatura

Almgren, ●. 1923: *Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte.*